

“Hak Şerleri Hayreyler” Besteleri

Ahmet Hakkı TURABİ(*)

Özet: Türk İslâm Edebiyatı ve İslâm Tasavvufu'nun önde gelen isimlerinden biri olan İbrahim Hakka Erzurûmî, *nutk-i şeriflerine*¹ yapılan bestelerle de özellikle Türk Din Mûsikîsi'nin güfte kaynaklarından biri olmuştur. Bazı nutukları defalarca -farklı makamlarda- bestelenmiştir. Bunlar arasında “tefvîznâme” olarak da bilinen “Allah görelim n'eyler, n'eylerse güzel eyler” nakaratlı manzûmesine yirmi farklı beste yapılmıştır. Güftekârın kasaca tanıtıldığı bu çalışmada daha çok “Hak şerleri hayreyler” nutkuna yapılan bestelerin en sağlıklı şekliyle ilgililere sunulması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tefvîznâme, İbrahim Hakka, Erzurûmî, Hak şerleri hayreyler, Tasavvuf Müziği

“The Musical Compositions of Hak Şerleri Hayreyler”

Abstract: İbrahim Hakka Erzurumî who is one prominent name in Turkish Islamic Literature and Turkish Islamic sufism has become one of the important lyricist in a Turkish Religious music, with compositions set to his lyrics. Some of his poems has been set to various makam numoreus times. Twenty different composition has been set to his work known “tefvîznâme” which begins the with the refrain “Allah görelim n'eyler, n'eylerse güzel eyler”. In this work where the lyricist briefly introduced, we have aimed to provide compositions of the “Hak şerleri hayreyler” to those intrested, the most solid way possible.

Key Words: Tefvîznâme, İbrahim Hakkı, Erzurûmî, Hak şerleri hayreyler, Sufi Music.

(*) Doç. Dr., Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk Din Musikisi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

(e-posta: ahturabi@yahoo.com)

¹ Nutuk: “Konuşmak” anlamına gelmektedir. Şeyh efendinin, hikmet dolu sözlerine “nutuk” veya saygı ifadesiyle “nutk-i şerif” denilmektedir. Şeyhlerin müridlerine yaptığı ahlâkî konuşmalara, söylediği şiirlere nutuk adı verilir. Nutuk ile nefes, hemen aynı manada olmakla birlikte; “nutuk” sadece okunmak, “nefes” ise terennüm etmek içindir. Bu anlamda Allah dostları boş lâf konuşmaktan sakınırlar; dolayısıyla sözleri boşuna değildir, bir anlamı ve rûhu vardır. Hatta bu meyanda tekke kültüründe “nutkun camı var, tutmayana zararı var” sözü darb-i mesel olmuştur (Cebecioğlu, 1997: 307; Safer Baba, 1998: 281).

Giriş

Türk Din Müsikîsi'nin bilhassa Tekke müsikîsi formlarının beslendiği ana kaynak, tasavvufî Türk edebiyatı manzûmeleridir. Özellikle tarikat mürşidlerinin müridlerine şîfî yolu anlatma ve eğitimlerini kolaylaştırma meyanında kaleme aldıkları şîirler – nûtuklar-, ilâhî, tevşîh, na't, mevlid vb. dînî müsikî formları için güfte olmaktadır. Bu güftelerden pek çoğu bestelenmiş olup, bestelenen eserler gerek tekkelerde zikrullah esnasında, gerek câmiilerde ibadet esnasında kullanılmışlar ve hala kullanılmaktadırlar. Gönüllerden çıkan bu eserlerin ifade ettikleri anlamların, müsikînin ruhlar üzerindeki olumlu tesir gücüyle birleşince gönüllere daha da kolay ve etkili bir şekilde nüfûz ettiği tecrübe edilmiştir. Bu anlamda İbrahim Hakkı Erzurûmî gibi tasavvufî şahsiyetlerin bilhassa "Hak Şerhleri Hayreyle" gibi çok bestelenen manzûmeleri araştırılması ve bestelerinin incelenmesi gereken eserlerdir.

İbrâhîm Hakkı Erzurûmî

18.Mayıs.1703 tarihinde Erzurum'un Hasankale ilçesinde doğan İbrâhîm Hakkı'nın babası Dervîş Osman (ö.1719), annesi Şerîfe Hanîfe Hanım (ö.1709)'dır. İlk eğitimini ve tasavvuf zevkini babasından almıştır (Çağrıçı, 2000: 305-6). Eşi Firdevs Hanım, oğulları İsmail Fehim ve Ahmed Nâim'dir (Muslu, 2004: 411). 1763 senesinde şeyhinin halifesi olarak, oğlu Fehim'le birlikte Tillo'ya yerleşir; 1772 senesinde burada vefat eder ve vasiyeti üzere şeyhinin türbesi içine defnedilir (Muslu, 2004: 412; Çağrıçı, 2000: 305-6).

Âkıl ve tecrübenin önemini kabul etmekle birlikte "aşkı, akıldan üstün" tutan İbrâhîm Hakkı hazretlerinin onbir halifesi vardır (Vassâf, 2006: 284). Güler yüzlü, tatlı dilli, hürmetli, muhabbetli ve oldukça nüktedân bir zattır (Vassâf, 2006: 289). Misafiri olmadığı akşamlar "Hakk neden beni bu akşam hoşlamadı, aceb ne kusurum var?" diyerek sofraya oturmayacak kadar ikrâm ve ihsânı seven biri olduğu da rivâyetler arasındadır (Araz, 1958: 220).

İbrâhîm Hakkı Erzurûmî tefsir, hadis, fıkıh gibi zâhirî ilimleri babasından; astronomi, matematik ilimlerini Molla Muhammed Sohrânî'den; Farsça'yı ise Erzurum Müftüsü Hâzık Muhammed Efendi (ö. 1763)'den tahsil etmiştir (Muslu, 2004: 410-1). İyi bir eğitim gördüğü anlaşılan müellif ansiklopedist, fikir adamı ve aynı zamanda mutasavvıftır. Bilhassa astronomi, tıp, anatomi, fizyoloji, matematik, geometri, felsefe, psikoloji ve tasavvuf konularında oldukça geniş bir bilgi birikimi vardır (Güneş, 2008: 11). İbrâhîm Hakkı Erzurûmî, *Dîvân*'ı yanı sıra başta *Ma'rîfetnâme* olmak üzere yetmişin üzerinde eser sahibi, velûd bir âlimdir (Muslu, 2004: 413-8; Çağrıçı, 2000: 309-10).

İbrâhîm Hakkı Erzurûmî'nin *Dîvân*'ı

Dîvân, 1755 senesinde oğlu İsmail Fehim için yazılmıştır. *Dîvân*'daki bazı şîirler, diğer eserlerinde de yer almaktadır. *Dîvân* daha çok Yunus Emre'yi hatırlatan ve sevgi konulu şîirlerle dikkat çekmektedir (Güneş, 2008: 13). Şîirlerini Türkçe, Arapça ve Farsça olarak kaleme almış, genellikle "Hakkî" ve "Fakîrî" mahlûslarını kullanmıştır.

Ruh ve hayat açısından Yunus Emre'ye, şîir yönünden ise bir yanıyla Fuzûlî'ye akraba görülmüştür (Kabaklı, 1987: 237). İbrahim Hakkı'ya göre şîir "hikmet"tir ve

ancak hakîki sevgiliye yer verdiğinde anlam ve kıymet kazanır. Şiir ona göre Hakk'ı anlatan bir araçtır ve şâirin bu anlamda "âşık-ı billâh" olması gerekmektedir. Şiirlerinde marifet, fenâ, beka, aşk, velâyet, kerâmet, tevekkül, tefvîz, teslimiyet, sabr, şükr, rızâ, seyr u sülûk, sâlik, mürşid ve nefis gibi konuları ifade etmektedir (Ulusoy, 1974: 11; Güneş, 2008: 11).²

Tefvîznâme: "Hak Şerhleri Hayreyler"

İbrâhim Hakkı Erzurûmî'nin *Dîvân*'ında en sevilen nutuklarından birine "tefvîznâme" adı verilmiştir. İbrâhim Hakkı, bu nutkunda her türlü iş ve hâli Allah'a havale etmektedir (Güneş, 2008: 11). "Tefvîz", her işi Allah'a havale eyleyip, yine her işi Allah'dan beklemek demektir (Safer Baba, 1998: 281). Bu anlamda "tevekkül", tefvîzin bir dalı gibidir. Muhsinlerin tefvîzi, her işlerini Allah'a bağlamaları; şühedânın tefvîzi, Hak'a karşı sükûn üzere olmaları; siddiklerin tefvîzi, ilâhî güzelliği düşünmeleri; mukarreblerin tefvîzi, her türlü işte sızlanıp-yakınmayarak ve her tür tasarruftan sakınarak Allah'a havale etmeleri şeklinde cereyân etmektedir (Cebecioğlu, 1997: 307). Tevekkülün üç derecesi vardır: Tevekkül, teslim ve tefvîz; tefvîz, Allah'ın hükmüne rızâ göstermektir (Erginli, 2006: 1040).

İbrâhim Hakkı'nın bu şiiri -baştan sona bu tarz bir tevekkülü ele aldığı için- bazı mecmualarda "tefvîznâme", bazılarında "ilâhî" başlığı altında yazılmıştır (Uçman, 1988: 299-319). Türk İslâm Edebiyatı'nda "tefvîznâme" bir form olarak kabul görmez. Hemen tek örneği İbrâhim Hakkı'nın bu manzûm eseri olan tefvîznâmenin yazılma sebebine dâir şu hikâye anlatılır: "İbrâhim Hakkı rüyasında gökyüzünü dolduran binlerce serçenin halka ve kendisine saldırdığını, babasının hepsini kovduğunu yalnız bir tanesinin sağ omzundan ayrılmadığını görür ve bunu babası Osman Efendi'ye anlatınca babası bu rüyadan müteessir olur. Çok geçmeden İbrâhim Hakkı ateşlenir ve yatağa düşer. Altıncı gün Şeyh İsmail Fakîrullah ziyaret eder ve babasına "Geçmiş olsun! İbrâhim'in işi bitmişti lâkin Hakk onu bize bağışladı, çünkü o bu dünyaya lâzım bir vücuttu" diyerek babasına müjdeyi verir. O esnada altı gündür kendinde olmayan İbrâhim'in "Hak şerhleri hayreyler/Zannetme ki gayr eyley/Mevlâ görelim n'eyley/N'eyleyse güzel eyley" şeklinde tefvîznâmeyi fısıldamaya başladığı rivâyet edilmektedir." (Araz, 1958: 217).

Türk Din Müsîkisi alanında da en çok kullanılan güftelerden biri olan tefvîznâmenin dilinin öz Türkçe olması, ifade ettiği tasavvufî anlamların önemi, bilhassa Anadolu insanın karakteristiği olan "tevekkül" anlayışını oldukça geniş ve kolay anlaşılır bir üslûp içerisinde sunması, "Hak şerhleri hayreyler" gibi kolay akılda kalır bir nakarata sahip olması nutkun bu kadar çok bestelenmesinin başlıca sebeplerindedir. Bestekârların gözde güftelerinden olan tefvîznâmenin manzûmesi şu şekildedir:

² Not: İbrâhim Hakkı *Dîvân*'ı üzerine yapılan çalışmalardan bazıları şunlardır: Numan Külekçi-Turgut Karabey (1997). *Dîvân İbrâhim Hakkı*. Erzurum; Mustafa Güneş (2008). *Erzurumlu İbrâhim Hakkı Dîvânı*. İstanbul; Turgut Ulusoy (1974). *İbrâhim Hakkı Hz. Dîvân*'ı. İstanbul.

Manzûme

Hak şerleri hayreyle/
 Zannetme ki gayr eyler/
 Bilen ânı seyr eyler/
 Allah görelim n'eyler/
 N'eylerse güzel eyler
 Sen Hak'a tevekkül kıl/
 Teslim ol ve râhat bul/
 Her işine râzî ol/
 Allah görelim n'eyler/
 N'eylerse güzel eyler
 Deme şu niçin şöyle/
 Yerindedir ol öyle/
 Bak sonuna seyr eyle/
 Allah görelim n'eyler/
 N'eylerse güzel eyler
 Hep işleri fâyıkdır/
 Birbirine lâyıkdır/
 N'eylerse muvâfıkdır/
 Allah görelim n'eyler/
 N'eylerse güzel eyler
 Sen adli zulüm sanma/
 Teslim ol od'a yanma/
 Sabr eyle sakın usanma/
 Allah görelim n'eyler/
 N'eyler güzel eyler
 Dilden gamı dîr eyle/
 Cânınla huzur eyle/
 Tefvîz-i umûr eyle/
 Allah görelim n'eyler/

N'eylerse güzel eyler
 Hak'ın olacak işler/
 Boştur gâm ü teşvîşler/
 Ol hikmetini işler/
 Allah görelim n'eyler/
 N'eylerse güzel eyler
 Bil kâdî-i hâcâtı/
 Kıl âna münâcâtı/
 Terk eyle murâdâtı/
 Allah görelim n'eyler/
 N'eylerse güzel eyler
 Bir işi murâd etme/
 Olduysa inâd etme/
 Hak'dandır o reddetme/
 Allah görelim n'eyler/
 N'eylerse güzel eyler
 Sen halk ile yorulma/
 Bu nefis ile hem kalma/
 Kalbinden ırağ olma/
 Allah görelim n'eyler/
 N'eylerse güzel eyler
 Hiçkimseye hor bakma/
 İncitme gönül yıkma/
 Sen kendine yan çıkma/
 Allah görelim n'eyler/
 N'eylerse güzel eyler
 Mü'min işi reng olmaz/
 Âkil huyu ceng olmaz/
 Ârif dili teng olmaz/
 Allah görelim n'eyler/
 N'eylerse güzel eyler

Kalbin Hak'a berk eyle/ Takdîrini derk eyle/ Tebdîrini terk eyle/ Allah görelim n'eyler/ N'eylerse güzel eyler Hoş sabr-ı cemîlimdir/ Tekdîr-i keflîlimdir/ Allah ki vekîlimdir/ Allah görelim n'eyler/ N'eylerse güzel eyler Hallâk-ı Rahîm Ol'dur/ Rezzâk-ı Kerîm Ol'dur/ Fa'âl-i Hakîm Ol'dur/ Allah görelim n'eyler/ N'eylerse güzel eyler Geh mu'tf ü geh mâni'/ Geh zâr u geh nâfi'/ Geh dâfi' ü geh râfi'/ Allah görelim n'eyler/ N'eylerse güzel eyler Her kuluna her anda/ Geh kahr u geh ihsanda/ Her anda O bir şanda/ Allah görelim n'eyler/ N'eylerse güzel eyler Geh bây eder ü miskîn/ Geh hurrem u geh gam-gîn/ Geh şûh u gehî sengîn/ Allah görelim n'eyler/ N'eylerse güzel eyler Geh kavlin eder ârif/ Geh eymen ü geh hâif/ Her kalbi O'dur sârif/ Allah görelim n'eyler/ N'eylerse güzel eyler Geh kalbini boş eyler/ Geh hulkini hoş eyler/ Geh aşkına düş eyler/ Allah görelim n'eyler/ N'eylerse güzel eyler Her dilde ânın adı/ Her canda ânın yâdı/ Her kuladır imdâdı/ Allah görelim n'eyler/ N'eylerse güzel eyler Nâçar olacak yerde/ Âgâh açar ol perde/ Dermân eder ol derde/ Allah görelim n'eyler/ N'eylerse güzel eyler Az ye az uyu az içten/ Mezbelesinden geç/ Dil gülşenine gel göç/ Allah görelim n'eyler/ N'eylerse güzel eyler Geçmişle geri kalma/ Müstakbele hem dalma/ Hâl ile dahi olma/ Allah görelim n'eyler/ N'eylerse güzel eyler Her dem ânı zikr eyle/ Zeyrekliğı koy şöyle/

Hayranlığı bul söyle/ Allah görelim n'eyler/ N'eylerse güzel eyler Gel hayrete dal bir yol/ Kendin unut âni bul/ Koy gafleti hazır ol/ Allah görelim n'eyler/ N'eylerse güzel eyler Her sözde nasihat var/ Her şeyde ne zînet var/ Her işte ganîmet var/ Allah görelim n'eyler/ N'eylerse güzel eyler Hep remz ü işârettir/ Hep gamz u beşârettir/ Hep 'ayn-i inâyetçîr/ N'eylerse güzel eyler/ (Güneş, 2008: 365-373)	Allah görelim n'eyler/ N'eylerse güzel eyler Her söyleyeni dinle/ Ol söyleteni anla/ Hoş eyle kabûl cânla/ Allah görelim n'eyler/ N'eylerse güzel eyler Bil elsine-i halkı/ Aklâm-ı Hak ey Hakî/ Öğren edeb ü Hulki/ Allah görelim n'eyler/ N'eylerse güzel eyler Vallâhi güzel etmiş/ Billâhi güzel etmiş/ Tallâhi güzel etmiş/ Allah görelim n'eyler/
--	--

“Hak Şerleri Hayreyler” Besteleri

“Hak şerleri hayreyler” nutkunun, Türk Müsîkîsi'nin farklı makam ve usûllerinde 20 bestesi vardır. Bunlardan 19 tanesi ilâhî, bir tanesi de “şarkı” formundadır. Bestelerde 14 farklı makam ve 7 farklı usûl kullanılmıştır.³

Güftepin nakarât kısmında zikredilen “Allah görelim n'eyler” mısraında ki lâfz-ı celâl, bazı bestelerde “Mevlâ görelim n'eyler” veya “Mevlâm görelim n'eyler” şeklinde kaydedilmiş ve bu şekilde bestelere yazılmıştır. Özellikle eserleri yeniden notaya alırken bestelerin orijinal şekline müdâhale etmemeye gayret gösterdik. Liste şu şekildedir (makam, form, usûl, bestekâr):

1. Acem, ilâhî, düyek, Şikârizâde Ahmet Efendi.
2. Beyâtî, ilâhî, sofyan, bestekârı meçhûl.
3. Gerdâniye, ilâhî, semâî, Erzurum yöresi.
4. Hicaz, Şarkı, sofyan, Gül Göre.
5. Hicaz Zirgüle, ilâhî, sofyan, bestekârı bilinmiyor.
6. Hüseyîni, ilâhî, sofyan, Ahmet Hakkı Turabi.
7. Hüseyîni, ilâhî, hafif, Şeyh Mehmed Efendi.
8. İsfahan, ilâhî, aksak, Yakub Gören.

³ Notaların tespitinde kullanılan kaynak Aytaç Ergen Türk Müziği Notam Programı'dır.

9. Muhayyerkürdî, ilâhî, sofyan-düyek, Salâhaddin Demirtaş.
10. Nevruz, ilâhî, düyek, bestekârı bilinmiyor.
11. Rast, ilâhî, sofyan, Abidin Gerçeker.
12. Rast, ilâhî, sofyan, Erdiñ Çelikkol.
13. Rast, ilâhî, sofyan, Zeki Altun.
14. Segâh, ilâhî, düyek, Zekâizâde Ahmet Irsoy.
15. Segâh, ilâhî, yürük semâî, Refet Kayserilioğlu.
16. Segâh, ilâhî, devrihindî, Selâhattin İçli.
17. Sûzidil, ilâhî, sofyan, Ahmet Hakkı Turabi.
18. Tâhîrbüselik, ilâhî, düyek, Ahmet Muhtar Gölge.
19. Uşşak, ilâhî, yürük semâî, Bestekârı bilinmiyor.
20. Uşşak, ilâhî, sofyan, Zekâî Dede.

Sonuç

İbrahim Hakkı Erzurûmî'nin "Hak şerleri hayreyler" nutkunun akılda kolay kalması, verdiği mesajların önemi ve dilinin sadeliği gibi başlıca sebeplerden dolayı bestekârlarımızın da ilgisini çekmiştir. Bu ilgi, şiirin yirmi defa bestelenmesi sonucunu doğurmuştur. Hammâmizâde İsmail Dede Efendi'den günümüze kadar bestekârlar, şiiri başta ilâhî olmak üzere durak, tevşih, şarkı gibi Türk Mûsikîsi formları içerisinde değerlendirmiştir. Amacımız beste açısından bu kadar ilgi gören bu nutk-i şerife yapılan tüm besteleri toplu ve sağlıklı bir şekilde sahanın ilgililerine sunmak ve ilk örnek olduğuna inandığımız bu çalışmanın hedefi, "Hak şerleri hayreyler" örneğinde tespit ettiğimiz gibi birçok beste yapılan diğer güfteler üzerinde yapılacak çalışmalar için bir teşvik olmasıdır. Zira bu eserler asırlarca hem câmiî hem tekkelerde çokça okunmuş ve zevkle dinlenilmiştir. Hala bestelenmeye devam etmektedir.

“Hak Şerhleri Hayreyler” Beste Notaları⁴ACEM İLÂHİ
(Hak şerhleri hayreyler)Güfte: İbrahim Hakkı Erzurümlü
Beste: Hacı Ahmed Efendi
(Şikâriyâde)

Düyek

Hak şer- le- ri hay- rey-
Bil el- si- ne- (i) hal-

ler Zan- nel- me- ki
kı Ak- lóm- (i) Hak

hay- rey- ler (Âh) Â- rif
ey Hak- kı (Ah) Öğ- ren

â ni sey- rey- ler
e- dób (ü) hul- ki

Al- lah gû- re- lüm ney-

ler Ney- ler- se gû-

zel ey- ler

Not: Şikâriyâde Ahmed Efendi, Sünnüvîlî Tarîkatı Şeyhi Mehmed Hâşîra Efendi'nin Halîfesi. Daha sonra dergâhın şeyhi oldu ve 1831 senesinde vefat etti; Kocamustafa Paşa Dergâhı Mezarlığı'na defnedildi. Dönemin en önemli zâkirbaşlılarından.

Nota: (Yayı ve Kredi Bankası, 1986: 10-1).

⁴ Bestelerin notalarını yazarak çalışmamıza büyük katkısı olan yüksek lisans öğrencim Hilal Konya ve son düzenlemeyi yapan Arş. Gör.sü Ayşe Başak İlhan Harmancı hanımefendilere teşekkür ederim.

BEYÂTÎ İLÂHÎ
(Hak şerleri hayreyler)

Sofyan

Güfte: İbrahim Hakkı Erzurümlü
Beste: Meçhûl

Hak Hak şer- le- ri hay- rey- ler
Bil Bil el- si- ne- (i) Hal- kı

Za zan- net- me- ki gay- rey- ler (Ah)
Ak Ak- lâm- (i) Hak ey Hak- kı (Ah)

Â Â- rîf â- nı sey- rey- ler
Öğ Öğ- ren e- de- bü Hul- kı

. Al- lah gö- re- lim ney- ler

Ney- ler- se gü- zel cy- ler

Not: Esr, acem makamında besteli olan esere benzemektedir.

Notu: (Törc. 1981: III, 137-8).

GERDÂNİYE İLÂHÎ
(Hak şerleri hayreler)

Güfte: İbrahim Hakkı Erzurûmî
Beste: Meçhûl

Sengin Semai

Hak şer- le- ri hay- rey- ler zan- net- me- ki
gay- rey- ler Â- rif â- nı sey- rey- ler
Mev- lâ gö- re- lim ney- ler
Mev- lâ gö- re- lim ney- ler Ney- ler- se gü- zel ey- ler D.C.
Ney- ler- se gü- zel ey- ler Ney- ler- se gü- zel ey- ler

Not: Bazı kaynaklarda bu eserin bestekârı Abdülkâdir Şehitoğlu olarak gösterilmektedir. Kendisiyle yapmışımız telefon görüşmesinde Abdülkâdir Şehitoğlu Hocacıfendi, eseri bendenize okumuş ve eseri bu şekilde hocası Tahir Karagöz (ö. 1994)'den meşkettiğini bildirmiştir. Beste yukarıda zikredilen nüshanlarla birlikte Gerdâniye ilâhîdir. Abdülkâdir Şehitoğlu, 28.04.1959 Erzurum doğumlu olup, Hacı Bayram Veli Camii İmam-Hatibi'dir. 2007 senesinde Bayramiye Camii İmam-Hatipliği'nden emekliye ayrılmasına rağmen Kur'an-ı Kerim ve dini müziğe hizmetleri devam etmektedir.

Nota: Eser aynı zamanda bu bestesiyle Elazığ-Hâlisî/Tayyârî- Kâdiri Dergâhı'nda "durak" olarak okunmaktadır. Bu bilgi ve nota, adigeçen dergâhta yapılan şahsî kayıt ve görüşmelerden alınmıştır (Kaynak kişi: Hilal Konya, Marmara Ün. Sosyal Bil. Enst. Türk Din Musikisi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi.)

HİCÂZ İLÂHÎ
(Hak şerhleri hayreyler)

Güfte: İbrahim Hakkı Erzurümlü
Beste: Gül Göre Yazıcı

Sofyan

Hak şer- le- ri hay- rey- ler Zan- net- me ki göy- rey- ler
Â- rif â- ni sey- rey- ler Mev- lâ gö- re- lüm ney- ler (Ah)
Ney- ler- se gü- zel ey- ler Hü şe- fi Al- lah
Hü Ra- hîm Al- lah Lâ- i- lâ- he il- lal- lah
Mü- ham- med re- sül- lül- lah Hiç kim- se- ye hor bak- ma
İn- cit- me gö- nül yık- ma Sen nef- si- ne yan çık- mın
Mev- lâ gö- re- lüm ney- ler (Ah) Ney- ler- se gü- zel ey- ler

Not: Gül Göre Yazıcı, 25.12.1970 İstanbul doğumlu. TRT İstanbul Radyosu ses sanatçısı.

Nota: Aytaç Ergen, *Notam Programı* (Bestekârin el yazısıyla olan bir notadan).

HİCÂZ ZİRGÜLE İLÂHÎ
(Hak şerhleri hayreyler)

Sofyan

Güfte: İbrahim Hakkı Erzurûmî
Beste: Meçhûl

Hak şer- le- ri hay- rey- ler
Zan- nel- me- ki gay- rey- ler
Al- lah gö- re- lîm ney- ler
Ney- ler- se gü- zel cy- ler
ler Ney- ler- se gü-
zel cy- ler

Nota: (Şengel, 1982: IV, 125).

HÜSEYİNİ İLÂHÎ
(Hak şerhleri hayreyler)

Güfte: İbrahim Hakkı Erzurûmî
Beste: Ahmet Hakkı Turabî

Sofyan

Hak şer- le ri hay- rey- ler zan- net- me ki gay- rey- ler
Hiç kim- se ye hor bak- ma in- cit- me gö- nül yık- ma
Â rîf â- nı sey- rey- ler Mev- lâ gö- re- lim ney- ler
Sen nef- si- ne yan çık- ma
Ney- ler- se gü- zel ey- ler De me ni- çin şol şöy- le
Bil el- si- ne (i) hul- kı
ye- rin- ce- dir ol öy- le Bak so- nu- nu sey- rey- le
ak- lām- (ı) Hak ey Hak- kı Öğ- ren e- deb (ii) hul- ki
Mev- lâ gö- re- lim ney- ler Ney- ler- se gü- zel

HÜSEYNÎ İLÂHÎ

(Hak şerhleri hayreyleler)

Güfte: İbrahim Hakkı Erzurûmî
Beste: Şeyh Mehmed Efendî
(Sertarikzâde Dergâhı Zâkirbaşısı)

Hafif

Hak şerhleri hayreyleler zâkirbaşısı

Hak şerhleri hayreyleler zâkirbaşısı

Hak şerhleri hayreyleler zâkirbaşısı

Hak şerhleri hayreyleler zâkirbaşısı

Hak şerhleri hayreyleler zâkirbaşısı

Hak şerhleri hayreyleler zâkirbaşısı

Hak şerhleri hayreyleler zâkirbaşısı

Hak şerhleri hayreyleler zâkirbaşısı

Hak şerhleri hayreyleler zâkirbaşısı

Not: Şeyh Mehmed Efendî (Eğrikapılı), 1847-1917 yılları arasında İstanbul'da yaşamıştır. Eyüp doğumlu olmasından dolayı "Eyyûbî" olarak bilinmektedir. Otakçılar'da Sertarikzâde Cerrâhî Tekkesi Şeyhi Ali Rıza Efendî'ye inâsib ettii. Güzel sesi ve zikir idare etmedeki kabiliyetinden dolayı zâkirbaşısı oldu ve "Sertarik-zâde Dergâhı Zâkirbaşısı" ismiyle meşhur oldu. Yedi cserinin notası günümüze ulaşmıştır. (Özcan, 2003: XXVIII, 452; Ergun, 1943: I, 659-660; Özluna, 1990: II, 40).

Nota: (Töre, 1981: VI, 6-7).

İSFAHAN İLÂHİ
(Hak şerhleri hayreylar)

Güfte: İbrahim Hakkı Erzurümi
Beste: Yakup Gören

Aksak

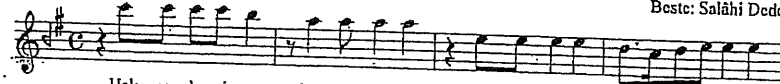
Hak şer-ri hayr ey-ler. Zannet-me-ki
Bir şe-yi mu-râd et-me O-lur-sa-i
gay-rey-ler. Â-rif-â-nı sey-rây-ler.
nâd et-me Hak-tandır o red-det-me
Mevlâ gö-re-lim ney-ler ney-ler-se gû-
zel ey-ler. Deme-ni-çin şol şö-y-leş
Bil-el-si-ne-i Hal-kı
Ye-rin-ce-dir ol-öy-le. Bağ-so-nu-nu
Ak-lâm(-i) Hak ey Hak-kı Öğ-ren-e-de-
sey-rey-le. Mevlâ gö-re-lim ney-ler
bü Hul-ki
Ney-ler-se gû-zel ey-ler

Not: Yakup Gören, Eyüp ilçesi din görevlisi. Bilinen 9 ilâhî bestesi vardır.
Nota: Bestekârın ses kaydından 8.12.1990 tarihinde Mithat Arısoy'un yazdığı bir notadan alınmıştır.

MUHAYYERKÜRDİ İLÂHÎ
(Hak şerleri hayreler)

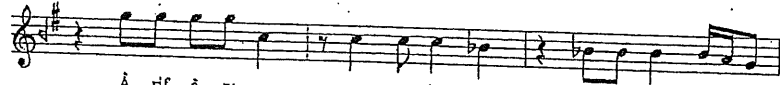
Sofyan

Güfle: İbrahim Hakkı Erzurûmî
Beste: Salâhî Dede

Hak şer- le- ri hay- rey ler Zan net me ki gay- rey- ler

De me ni çin- şol şöy le- Ye rin ce dir ol- öy- le-

Â- rif â- nı sey- rey- ler Mev lâ gö- re-

Bak so nu nu- sey rey le-

lim ney-ler Ney-ler- se gû- zel ey-ler D.C.

Not: Salâhaddîn Demirtaş, 1912 Kasımpaşa/İstanbul doğumlu. Salâh-Bilici Kitabevi'nin ortağı. 37 adet dini müzik bestesi mevcuttur. 1997'de vefat etmiştir.
Nota: Ahmet Hakkı Turabi özel nota arşivi.

NEVRÛZ İLÂHÎ
(Hak şerleri hayreyler)

Güfte: İbrahim Hakkı Erzurûmî
Beste: Meçhûl

Düyek

Hak. Hak. şer. le. ri hay. yı rey.
ler ri zan zan. net. me. ki
goy. yı. rey. ler. Â. â. rif. fi
o nu sey. yı. rey. ler
Ah. Al. lah. gö. re. lim. mi. ncy.
ler. Ney ncy. lcr. se gü.
zel cy. lcr

RÂST İLÂHÎ
(Hak şerhleri hayreyler)

Sofyan

Güfte: İbrahim Hakkı Erzurûmî
Beste: Abidin Gerçeker

Hakşer le ri hayrey ler Zanne me ki gayr ey ler Â rif â nı seyrey ler

Mev lâ gö re limney ler Neyler se gü zel ey ler Hak kın o lu cak iş ler

Boş tur gam u teş viş ler Ol hik me ti ni iş ler Mev lâ gö re limney ler

Neyler se gü zel ey ler Nâ çar ka la cak yer de Nâ gâh a çı lır der de

Der man e der ol der de Mev lâ gö re limney ler Neyler se gü zel ey ler

Not: Abidin Gerçeker, 1929, Kasımpaşa/İstanbul doğumlu. Doktor, bestekâr. Gönüllülerden oluşan "Dr. Abidin Gerçeker Korosu" şefi.

Nota: Bestekârın el yazısıyla yazdığı 24.6.1999 tarihli notndan tekrar yazılmıştır.

RÂST İLÂHÎ
(Hak şerleri hayreyler)

Güfte: İbrahim Hakkı Erzurûmî
Beste: Erdiñ Çelikkol

Sofyan

Hak şer le ri hay rey ler Zan net me ki
gay rey ler Â rif â nı sey rey ler
Mev lâ gö re lim ney ler Ney ler se gü
zel ey ler De me şü ni çin böy le
Ye rin ce dir o öy le Bak so nu nu
seyr ey le Mev lâ gö re lim ney ler
Ney ler se gü zel ey ler

Not: Erdiñ Çelikkol, 13.03.1938 Bursa doğumlu. Kültür Bakanlığı Bursa Klâsik Türk Müziği Korosu şefi.

Nota: Bestekârın el yazısıyla yazdığı 1.9.1978 tarihli notadan tekrar yazılmıştır.

RÂST İLÂHÎ
(Hak şerhleri hayreyler)

Sofyan

Güfte: İbrahim Hakkı Erzurümlü
Beste: Zeki Altun

Hak şer- le- ri hayr cy- ler Zan- net- me- ki gayr cy- ler
Â- rif â- nı seyr- cy- ler Mev- lâm gö- re- lim ney- ler
Ney- ler- se gü- zel cy- ler . Hiç kim- se- ye hor bak- ma
İn- cıt- me gö- nül yık- ma Sen nef- sı- ne yan çık- ma
Mev- lâ gö- re- lim ney- ler Ney- ler- se gü- zel cy- ler

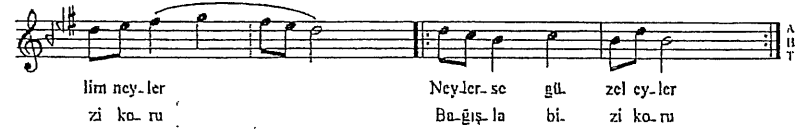
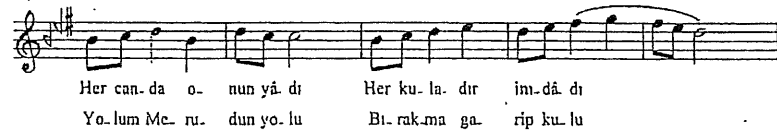
Not: Hâfız Zeki Altun, 1920 Vefa/İstanbul doğumlu. İstanbul'un değişik camilerinde müezzin-kayyûm olarak görev yapmış, 8.9.1999 tarihinde vefat etmiştir. Farklı formlarda 77 bestesi vardır (Ergür, 2004: 5).
Nota: (Ergür, 2004:156-7).

SEGÂH İLÂHÎ
(Hak şerhleri hayreyler)

Güfte: İbrahim Hakkı Erzurümi
Beste: Dr. Refet Kayserilioğlu

Semâi

Hak şer-le-ri hayr-ey-ler Zan-net-me-ki gayrey-ler Â-tif o-nu
Hcp iş-le-ri fa-yık-tır Bir-bil-ri-ne lâ-yık-tır NeyJer-se mu-
seyrey-ler Mev-lâ gö-re-lim neyJer NeyJer-se gü-
vâ-fik-tır
zel-ey-ler Al-lah gö-re-lim neyJer NeyJer-se gü-
zel-ey-ler De-me-şu-ni- için söy-le Ye-rin-ce-dir o-ğ-y-le
Bak so-nu-nu seyrey-le Mev-lâ gö-re-lim neyJer
NeyJer-se gü-zel-ey-ler Allah gö-re-lim neyJer
NeyJer-se gü-zel-ey-ler Hiç kim-se-ye horbak-ma İn-cit-me-gö-
nül-yık-ma Sen nef-si-ne ard çık-ma Mev-lâ gö-re-
lim neyJer NeyJer-se gü-zel-ey-ler Al-lah gö-re-lim neyJer

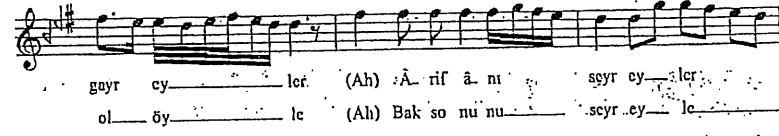

Not: Refet Kayserilioğlu, 1922 doğumlu, Tıp doktoru, röntgen mütehassısı, Türkiye Meclisîşîk Teşvikler ve İlmî Araşurmalar Cemiyeti üyesi, 13. Temmuz 2004 tarihinde vefat etti.
Nota: 21. Ekim 1968 tarihli bestekârın kendi el yazısıyla yazıldığı bir notadan tekrar yazılmıştır.

SEGÂH İLÂHÎ
(Hak şerhleri hayreyler)

Güfte: İbrahim Hakkı Erzurümi
Beste: Zekâizâde Hâfız Ahmed Efendi

Düyek

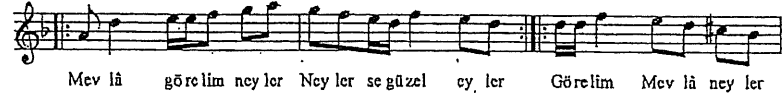
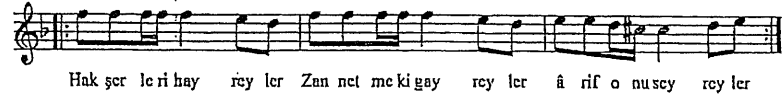
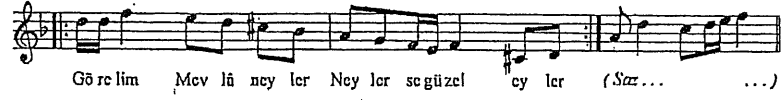
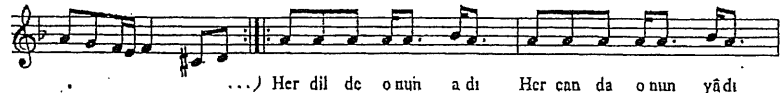

Not: Zekâizâde Hâfız Ahmed İrsoy, 1869 Eyüp/İstanbul doğumlu. Vefatı 13'08.1943. Reîsülkurrâ. 1914 yılında. İstanbul Şehremanetine bağlı olan Darü'l-Bedâyî müzik kısmına "muallim-i evvel" (baş muallim) olmuş. İki yıl sonra Darü'l-Bedâyî'nin müzik bölümü kaldırılmış ve 1916'da Darü'l-Elhân kurularak buranın başöğretmeni olarak görevlendirilmiştir.
Notu: (Töre, 1981: V, 50).

SULTÂNİYEGÂH ŞARKI
(Hak şerhleri hayreyler)

Güfte: İbrahim Hakkı Erzurumi
Bestic: Prof. Dr. Solahattin İçli

Devrihindi

(Saz... ..) Her söz de nasi hat var Her nes nede ziy net var

Her iş te gani met var Mev lâ göre lim ney ler Ney ler se güzel ey ler

Göre lim Mev lâ ney ler Ney ler se güzel ey ler Neyler se güzel ey ler

Not: Prof. Selâhattin İçli, 6.Ekim.1923 tarihinde İstanbul'da doğmuş; 1949 senesinde İstanbul Tıp Fakültesi'nden mezun olmuştur. 1981 senesinde başladığı Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı öğretim üyeliğinden emekli'dir. En önemli hocaları Selâhaddin Pınar ve Ekrem Karadeniz'dir. 14.Ekim.2006 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir.

SÛZİDİL İLÂHÎ

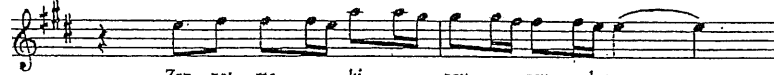
(Hak şerleri hayrciler)

Güfte: İbrahim Hakkı Erzurûmî
Beste: Ahmet Hakkı Turabî

Sofyan

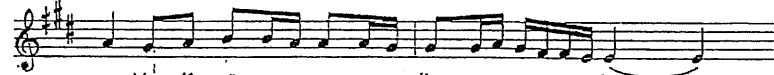
Hak şer- le- ri hay- rey- ler
De- me ni- çin şol şöy- le
Bil el- si- ne (i) hal- kı

Zan- net me ki gay- rey- ler
Ye- rin ce- dir ol öy- le
Ak- lām- (i) Hak cy Hak- kı

Â- rif â- nı sey- rey- ler
Bak so- nu- nu sey- rey- le
Öğ- ren e- deb (ii) hul- kı

Mev- lâ gö- re- lim ney- ler

Ney ler- se gü- zel ey- ler

Not: Ahmet Hakkı Turabî, 15.04.1969 Gümüşhacıköy/Amasya doğumlu. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk Din Musikisi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi (Doç. Dr.).

TÂHİR BÜSELİK İLÂHÎ
(Hak şerhleri hayreyler)

Güfte: İbrahim Hakkı Erzurümlü
Beste: Ahmed Muhtar Gölge

Düyek

Hak şer. le. ri hay. rey. ler Zan net. me. ki
De. me ni. çin şol şöy. le Ye. rin. ce. dir
gay. rey. ler Â. rif â. nı sey. rey. ler.
ol öy. le Bak so. nu. nu sey. rey. le.
Mev lâ gö. re. lim ney. ler Nâ. çâr ka. lın.
Bîl' el. sı. ne.
cak yer. de Nâ gâh a. çı. lır per. de
(i) hâl. kı Ak. lām (i) Hak cy Hak. kı
Derman e. ri. şir der. de Mev. lâ gö. re'
Öğ ren e. deb. (ü) Hul ki
lim ney. ler

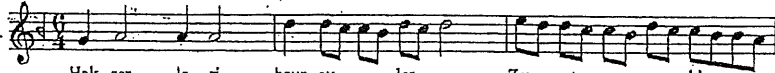
Not: Ahmet Muhtar Gölge. 1951 Şchromini (Mevlânakapı)/İstanbul doğumlu. Hâfız Hüseyin Tolan'dan makam ve usûl dersleri aldı. Cerrâhî dervîşi.

Nota: Doğan Dikmen'in bestekârın sesinden yazdığı nota Cüneyt Kosal tarafından 16.10.1991 tarihinde yeniden yazıldı.

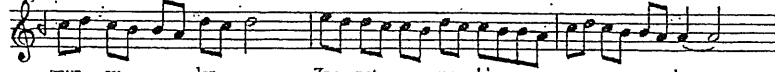
UŞŞAK İLÂHİ
(Hak şerhleri hayreylér)

Güfte: İbrahim Hakkı Erzurümlü
Beste: Meçhul

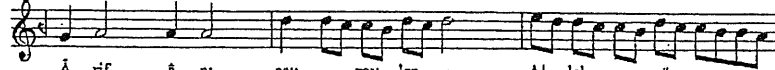
Yürüksemâî

Hak şer- le- ri hayr ey- ler Zan- net- me ki
De- me- ni- çin şol- şöy- le Ye- rin- ce- dir
Bil el- si- ne- (i) hal- kı Ak- lâm- (i) Hak

gayr ey- ler Zan- net- me ki gayr ey- ler
ol öy- le Ye- rin- ce- dir ol öy- le
ey Hak- kı Ak- lâm- (i) Hak ey Hak- kı

Â- rif- â- nı sey- rey- ler Al- lah- gö- re-
Bak so- nu- nu- sey- rey- le
Öğ- ren- e- de- bi Hul- kı

lüm ney- ler Ney- ler- se- gü- zel ey- ler

A
H
T
D.C.

Nota: Bursalı Hacı Hüseyin Efendi'nin sesinden Hayatı Gönyeli'nin yazdığı notadan yararlanarak
15.04.1993 tarihinde Cüneyt Kosal tarafından yeniden yazılmıştır.

UŞŞAK İLÂHİ
(Hak şerhleri hayreyler)

Güfte: İbrahim Hakkı Erzurümlü
Beste: Zekâî Dede

Sofyan

Hak şer- le- ri hay- rey- ler Zan- net- me ki
De- me ni çin şol- şö- le- Ye- rin ce- dir-
Bil- el- sı- ne (i)- hal- kı- Ak- lûm (i)- halk-
gay- rey- ler Â- rif- â- nı sey- rey- ler
ol- öy- le- Bak- so- nu- nu sey- rey- le-
ey- Hak- kı- Öğ- ren- e- deb (ü)- hul- ki-
Al- lah- gö- re- lim- ney- ler Ney- ler- se- gü-
zel- ey- ler

Nöt: Eyyübi Hoca Zekâî Dede, 1824 Eyüp/İstanbul doğumlu, Bahâriye Mevlevîhânesi Kudümzenbaşısı, Darüşşafaka müsiki muallimi. Vefat tarihi 1829'dur.

Not: Sefer Dal Efendi'nin kaset koleksiyonunda kayıtlı Bursalı Hacı Hüseyin'in sesinden Doğan Ergin'in yazdığı notadan faydalanarak aynı zamanda kendi koleksiyonundaki notayla karşılaştırarak Cüneyt Kosal tarafından 27.09.1984 tarihinde notaya alınmıştır.

Kaynakça

- Ahmet Hakkı Turabi özel nota arşivi.
- Araz, Nezihe (1958). Anadolu Evliyaları. İstanbul: Fatış Yayınevi.
- Aytaç Ergen, Notam Programı.
- Cebecioğlu, Ethem (1997). Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü. Ankara: Rehber Yayınları.
- Çağrıçı, Mustafa. (2000). "İbrâhim Hakkı Erzurûmî". Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, (XI, 05-306). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Ergun, Sadettin Nüzhet (1943). Türk Musikisi Antolojisi (II, 520-1). İstanbul: 659-660.
- Ergür, Cumhur Enes (2004). Zeki Altun Hayatı ve Eserleri. İstanbul: Türk Tasavvuf Musikisi ve Folklorunu Araştırma ve Yaşatma Vakfı.
- Güneş, Mustafa (2008). Erzurumlu İbrahim Hakkı Divânı. İstanbul: Sahhaflar Kitap Sarayı.
- Kabaklı, Ahmet (1987). Sohbetler I. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı.
- Muslu, Ramazan (2004). Osmanlı Toplumunda Tasavvuf (18. Yüzyıl). İstanbul: İnsan Yayınları.
- Osman-zâde Hüseyin Vassâf. (2006). Sefine-i Evliyâ (5 cilt). (Haz. Mehmet Akkuş, Ali Yılmaz). İstanbul: Kitabevi.
- Özcan, Nuri (2003). "Mehmed Efendi, Eğrikapılı". DİA, (XXVIII, 452). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Öztuna, Yılmaz (1990). "Mehmed Efendi, Şeyh Eğrikapılı Eyyubi". Büyük Türk Musikisi Ansiklopedisi, (II, 40). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Dal, Safer Baba (1998). Tasavvuf Terimleri. İstanbul: Heten Keten Yayınları.
- Şengel, Ali Rıza (1982). Türk Müsikisi Klâsikleri İlahiler (IV, 125). Yusuf Ömürlü (Haz.). İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- Töre, Abdülkadir. (1981). Türk Müsikisi Klâsikleri İlahiler, (III, 128-9, 137-8; V, 50; VI, 6-7). (Haz. Yusuf Ömürlü). İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- Uçman, Abdullah (1988). "Erzurumlu İbrahim Hakkı". Büyük Türk Klasikleri, (VII, 299-319). İstanbul: Ötüken Neşriyatı.
- Ülusoy, Turgut (1974). Divân-ı İbrâhim Hakkı. Pasinler: İbrahim Hakkı Camii Külliyesini Yaptırma ve Yaşatma Derneđi.
- Yapı ve Kredi Bankası (1986). İlahiler. İstanbul: Yapı ve Kredi Bankası Yayınları.